

ДІЯЛЬНІСТЬ ОРГАНІВ МІСЦЕВОЇ ВЛАДИ НА ПОДІЛЛІ В ДОБУ ДИРЕКТОРІЇ ПІД ЧАС МОБІЛІЗАЦІЇ ДО АРМІЇ УНР (ЛИСТОПАД 1918 — ЛИСТОПАД 1920 рр.)

У статті висвітлюється діяльність місцевих органів влади на Поділлі в добу Директорії УНР під час мобілізації до армії Української Народної Республіки протягом листопада 1918 — листопада 1920 рр.

Ключові слова: місцеві державні адміністрації, самоврядування, Поділля, Директорія, мобілізація, армія, Українська Народна Республіка.

Одним із знаменних етапів Української революції початку ХХ століття була доба Директорії УНР, після поразки якої українські політичні сили та військові структури були змушені емігрувати за межі України.

Налагодження мобілізаційного апарату та постачання армії визначалися як пріоритетні напрями роботи військового керівництва та уряду Директорії Української Народної Республіки.

В історичних працях, присвячених військовим аспектам українських визвольних змагань 1918–1920 років, головна увага приділяється безпосередньо веденню бойових дій, структурі та чисельності війська, планам командування, формуванню і розбудові армії Української Народної Республіки (УНР)¹. Проблеми, пов'язані з мобілізацією і матеріальним забезпеченням армії УНР, досліджувалися у працях істориків: Лозового В. С., Завальнюка О. М., Патола Н. Б., Стецюка В. Б.². Проте чимало аспектів цієї теми залишаються невисвітленими в історичній літературі.

Мета цієї статті полягає у висвітленні діяльності органів місцевої влади під час мобілізації до лав армії УНР на Поділлі в добу Директорії УНР протягом листопада 1918 — листопада 1920 рр.

Відповідно до мети автор ставить такі завдання: висвітлити діяльність місцевих державних адміністрацій і самоврядувань під час мобілізації до лав армії УНР, показати недоліки і досягнення під час мобілізації, взаємовідносини між селянством, військовою і цивільною владами.

З перших днів антигетьманського повстання в місцевостях, підвладних Директорії, оголошувалась мобілізація. Перший наказ про

мобілізацію датується 16 листопада 1918 року. Накази про негайне проведення мобілізації до Республіканського війська з 18 по 20 листопада 1918 р. були направлені в усі регіони України, в тому числі й на Поділля. Через те, що державні місцеві органи влади, включаючи й військові, на місцях лише формувались, а документація, необхідна для проведення повномасштабної мобілізації, була відсутня, вирішено впроваджувати останню за принципом рекрутського набору. Тобто, набиралась визначена кількість рекрутів від певної кількості населення або адміністративно-територіальної одиниці. Хто саме мусить піти в армію, вирішувала громада села. Слід зазначити, що достатньо чіткої схеми такого призову розроблено не було. Історик О. О. Заремба робить висновки, що в різних документах фігурують різні схеми призову: “Так, в телеграмі полковника Оскілка від 21 листопада 1918 р. йде мова про мобілізацію 8000 осіб від кожного повіту. А в телеграмі губкомісара Поділля Г. Степури від 23 листопада 1918 р. йдеться про скасування ним оголошеної раніш мобілізації (за принципом 20 осіб від кожного села) і дотримання нової схеми: призов двох осіб від кожної тисячі населення”³. Мобілізація мала проводитись відновленими органами місцевої влади, або, де її ще не було, військовими частинами, що підтримували Директорію УНР.

Відповідно до “Тимчасових правил мобілізації військовозобов'язаних для установ і урядових осіб Міністерства Внутрішніх справ”, до обов'язків Губерніального комісара і Губерніальної Управи по військовій повинності належало: негайно відновлювати діяльність зазначеної губерніальної управи⁴, стежити за негайним виконанням підлеглими повітовими

установами і урядовими особами всіх підготовчих робіт в справі мобілізації, об'єднувати і керувати їх діяльністю, а також передавати всі розпорядження центральної влади.⁵ По закінченню мобілізації надсилати негайно до Головної управи військової повинності статистичні дані про наслідки мобілізації, які будуть отримані від повітової Управи по військовій повинності.

Все діловодство в справі мобілізації, включаючи і підготовчу працю, зосереджувалося і велося, згідно закону (арт. 94 Статуту військової повинності), в губерніяльній управі військової повинності, яка виконувала і готувала всі розпорядження від імені Губерніяльного комісара.

До обов'язків повітового комісара входила організаційна і підготовча робота, а саме: відновлення діяльності повітової управи по військовій повинності, волосних і сільських управлінь, міліції та інших підвладних йому установ⁶. Розсилка розпоряджень і оголошень про мобілізацію і маршрут слідування їх до військового начальника, народної управи⁷. Скликання спільної наради з представників Управ по військовій повинності, земств, міської управи, військового начальника, начальника місцевої пошти та телеграфу, начальника міліції, на якій розроблявся план передачі на волості і по районах розпоряджень та оголошень по мобілізації⁸.

До компетенції волосного комісара належала негайна підготовка всього, що необхідно для успішного проведення мобілізації та призиву, а саме — це складання призивних списків, заготівля коней, возів і тому подібне.

Не стояли осторонь повітові народні управи, на яких покладалися такі обов'язки: обладнання збірних пунктів, допомога військовому начальнику в справі придбання харчів для мобілізованих, по вимозі останнього, на підставі арт. 9 закону “Про заклик до війська” і за допомогою міліції збирати у населення підводи для перевезення мобілізованих до військових частин або намічених пунктів⁹.

27 листопада 1918 року Директорією було прийнято Закон “Про мобілізацію”, відповідно до якого до лав війська мали негайно стати всі чоловіки віком від 20 до 35 років, які раніше проходили військову службу. Офіцери віком до 43 років також закликалися до військової служби.

Коменданти, комісари та військові начальники на місцях повинні були негайно утвори-

ти призивні комісії у складі представників військової влади, місцевого самоврядування і лікарів. Всім, прийнятим по мобілізації, належало поселитись в казармах колишніх військових частин або у великих будинках, спеціально відведених для таких потреб військовим комендантом. З'являтися на мобілізаційні пункти мобілізовані були зобов'язані добре узутими, вдягнутими, по можливості, у військові речі. Ті, хто мав змогу, йшли з власною зброєю і, навіть, з власними верховими кінями та сідлами¹⁰.

Крім того, мобілізовані мали принести з собою їжі на 7 діб, а хто з'являвся з власними кінями, то і фураж на цей же період. В подальшому піклуватись про харчування та постачання мобілізованих мала місцева влада — міські і народні управи разом з комісарами та комендантами. Органи місцевого самоврядування брали велику участь в опікуванні армією¹¹.

Подільська Губернська народна управа скликала збори голів волосних управ для налагодження справи постачання мобілізованих та армії¹².

Для справи мобілізації і громадянського контролю над її проведенням залучалося “організоване місцеве громадянство шляхом утворення спеціальних контрольних комісій з представників самоврядувань, “Селоспілки”¹³.

Проведення мобілізації, до того ж, створило масу проблем для вже існуючих регулярних військових частин, які були не в змозі опанувати ту хвилю мобілізованих, яка на них нахлинула.

Треба зазначити, що, попри непідготовленість та недосконалість правової бази, мобілізація, оголошена в листопаді 1918 року, знайшла широкий відгук в населення. Вже 5 грудня Головний отаман військ УНР доповідав телеграмою Директорії: “Мобілізація призиваних відбувається успішно. Мобілізовані десятками тисяч припливають охоче на призовні пункти серед повинного і прихильного відношення населення до справи”¹⁴.

13 січня 1919 р. Директорією УНР затверджено закон “Про заклик військових до дійсної військової служби”, який уточнював закон про мобілізацію від 27 грудня 1918 р. Не підлягали мобілізації службовці всіх державних інституцій перших семи класів, члени міліції та адміністративно-політичного департаменту, учні середніх шкіл до закінчення освіти, всі, хто служив у в'язницях, голова та члени

губернських, повітових і волосних управ, міського самоврядування та секретаріат волосних народних управ, кваліфіковані робітники на штатних посадах, піддані інших держав тощо¹⁵.

26 січня 1919 р. Директорія затвердила закон, за яким з 10 лютого по 1 березня в губерніях закликала до війська молодь 1899 р. народження, проте мобілізація відбувалася повільно. З Кам'янецького повіту повідомляли, що загалом “призив рекрутів іде нормально. Проте в окремих волостях рекрути являються неохоче, малою кількістю”¹⁶.

9 червня 1919 р. С. Петлюра підписав наказ № 77 Головної команди війська УНР про здійснення мобілізації всіх козаків 1889–1898 рр. народження, які вже були у війську, а також підстаршин у віці до 40 років¹⁷.

22 червня 1919 р. на нараді, скликаній Кам'янецьким повіткомісаром, а через п'ять днів — на рівні військового міністра та міністра внутрішніх справ, було прийнято рішення проводити мобілізацію примусово, відправивши в села, разом із спеціально створеними комісіями, збройні загоны¹⁸.

Примусова мобілізація викликала опір населення. Десятки людей втікали із збірних пунктів, існували випадки збройних сутичок між військовими загонами і селянами, роззброєння мобілізаційних відділів. Масового характеру набуло дезертирство мобілізованих з військових частин. В Кам'янецькому повіті розшукувалося 443 козаки-дезертири¹⁹. Внаслідок слабкості органів державної адміністрації у повітах і волостях, дезертирів, як правило, неможливо було покарати чи притягнути до відповідальності. МВС УНР та його представники на місцях констатували своє цілковите безсилля у боротьбі з цим негативним явищем, оскільки жодної реальної сили у їх розпорядженні не було²⁰.

МВС своїм наказом по Головній управі військової повинності від 27 червня 1919 р. Ч. 656 повідомило Подільського Губернського комісара, що по згоді з Військовим міністром на 15 липня 1919 р. призначено явку новобранців²¹.

Командування розраховувало поповнити військові частини, терміново провівши мобілізацію серед населення зайнятої території Поділля. Однак вже перший день показав, що здійснити ці наміри буде дуже важко. За повідомленням Подільського губерніяльного комісара, протягом червня в Кам'янецькому

повіті замість очікуваних 750 козаків з'явилося лише 55²². Ще більша розбіжність між реальною і прогнозованою кількістю виявилася у наступні дні: 23 червня — 102 із 300²³, 24 червня — 157 із 2000²⁴.

26 червня 1919 р. Новоушицький ПК О. Лазаренко повідомляв губкомісара, що згідно наказу мобілізована “вся повітова інтелігенція, з'явилося 328 чоловік, з них 60 чоловік відіслано для перевірки списків мобілізованих”²⁵.

27 червня Кам'янецький повіткомісар в телеграмі Губерніяльного комісару пише, що за весь час мобілізації з'явилося 113 старшин і 343 козаки. У Кам'янецькому повіті в с. Панівці селяни прагнули до війська, однак, вони зауважували, щоб їх прийняли як мобілізованих, а не добровольців (побоюючись розстрілу з приходом більшовиків). Громада с. Калачівки на своєму сході 8 серпня 1919 р. наголосила, що всі місцеві 20–30-річні чоловіки мають піти до війська УНР по мобілізації²⁶. За донесенням Могилівського Повітового комісара, мобілізація у повіті проходила успішно²⁷.

13 вересня 1919 року по ініціативі Військового міністра і Подільського ГК була скликана нарада під головуванням остатнього, на якій констатувалося, що основними причинами невдалої мобілізації є: дефекти прийомного апарату, відсутність помешкань, недостача охорони²⁸.

Існували випадки, коли мобілізовані приходили на приймальні пункти, але їх не було кому прийняти²⁹.

З моменту приходу Директорії до влади було видано величезну кількість законів, постанов, наказів, що нерідко суперечили один одному. За відсутності налагодженого зв'язку між центральними та місцевими органами влади про окремі з них просто не знали на місцях. Так, 22 жовтня 1919 року, при проведенні МВС фактичної реквізиції Управ Повітових комісарів виявилось, що “ними й досі від Управління Губернського Комісара не одержано обіжників міністерства, навіть такої великої ваги вже як обіжники про розмежування компетенції цивільної і військової влади. В містах Ольгопіль, Проскурів, Вінниця обіжників хоча був наданий Губернським комісаром, ще 16 вересня 1919 р. під ч.1735, але з ним ніхто не був ознайомлений”³⁰.

Забезпечувати виконання ухвалених законів, у тому числі й щодо мобілізації, а також підтримувати лад у запіллі, мала мережа

губернських та місцевих військових комендатур, які згідно наказу головної управи військ УНР відновлювались по всій території України. Комендатури були органами військової влади на місцях. Військові коменданти в обсязі повноважень прирівнювались до місцевих комісарів, але втручання їх у справи цивільної влади заборонялося, якщо на підвладній коменданту території не оголошувалась військовою стан. У такому випадку вся повнота адміністративної влади переходила до його рук³¹.

13 листопада 1919 р. командувач армії УНР полковник В. Тютюнник видав розпорядження про мобілізацію до війська народжених у 1898 — 1889 рр. чоловіків у Староконстантинівському, Проскурівському, Летицівському, Літинському, Могилівському, Новоушицькому і Кам'янецькому повітах. Проте здійснити мобілізацію було неможливо, адміністрація на місцях у передчутті “наближення катастрофи” просто зникла, а місцеве чоловіче населення менше всього хотіло опинитись у тифозних шпиталях³².

Замість скоординованої роботи військова та цивільна адміністрації вели непримиренне суперництво, а то й боротьбу за владу³³.

Однією з головних проблем мобілізації була відсутність інформаційно-агітаційної роботи серед населення. Мобілізація проходила успішно в тих повітах, де населення проінформовано про політику держави³⁴.

Проект штатів управлінь губерніальних та повітових комісарів передбачав посади 5 інструкторів-інформаторів при губерніальному і по 6 при повітових комісаріатах³⁵ але, фактично, їх не було, оскільки миттєво відновити адміністрацію УНР на місцях, після відвоювання території в більшовиків, не було змоги. Завдання агітаційно-пропагандистської роботи серед населення лягали на плечі інструкторів при інспекторах військових частин³⁶.

Існували випадки, коли при проведенні мобілізації на представників місцевих адміністрацій вчинялися замахы. Так, в Стругській волості Ушицького повіту “була спалена хата

і збіжжя волосного комісара Наума Бруденого за те, що він рішуче вигонив до мобілізації і ловив дезертирів”³⁷.

Слід зазначити, що певна частина населення не надто вітала чергову “зміну влад”, відверто висловлюючи як неприхильність до “петлюрівців”, так і небажання йти до українського війська. Справа погіршувалась ще й внаслідок відсутності твердої адміністративної влади УНР на місцях — навіть на рівні волостей, не кажучи вже про кожне окреме село. Селяни, відчуваючи безкарність, часто відмовлялись йти на мобілізацію, заявляючи, що “не дадуть ні війська, ні хліба, хай уже скінчиться та війна”³⁸.

Велика надія при поповненні збройних сил України покладалася на мобілізацію населення визволених територій. Щоб унеможливити створення отаманських загонів, було заборонено створювати самочинні військові формування. Тоді ж вийшов наказ Головного отамана про мобілізацію до українського війська. Більше того, на думку Євгена Коновальця, саме в мобілізаційній політиці Директорії слід шукати коріння “отаманії”, про шкоду якої для українського руху так багато написано³⁹.

Не сприяла успіху мобілізації і втрата військами Директорії контролю над значною частиною, що відчутно скоротило мобілізаційні можливості. Крім того, значний відсоток контрольованої військами УНР території був безпосередньо ареною бойових дій, або прифронтовою смугою. Це часто призводило до повної, інколи часткової руйнації адміністративного апарату, що також значно ускладнювало, або навіть унеможливлювало роботу мобілізаційних органів.

Отже, місцеві органи влади в період Директорії УНР приймали активну участь в проведенні мобілізації на Поділлі, яка поповнювала армію УНР для виборення незалежності другої УНР. На жаль, складна внутрішня і зовнішньополітична ситуація, у якій опинилась Директорія УНР, не дали змоги втілити вищезазначений намір в певній мірі в життя.

- 1 *Капустянський М.* Похід українських армій на Київ / М. Капустянський. — Одеса в 1919 році (Короткий воєнно-історичний огляд). — Львів: “Діло”, 1921. — Кн.1 (Ч. I й II). — 96 с.; Кн. 2 (Ч. III). — 200 с.; *Удовиченко О. І.* Україна у війні за державність: Історія організації і бойових дій Українських Збройних Сил 1917–1921 / О. І. Удовиченко. — К., 1995. — 206 с.; Історія Січових Стрільців. Військово-історичний нарис. — К. — 347 с.; *Яцюк М. В.* Військово-політична діяльність Директорії УНР (1918–1920 рр.): автореф. дис... канд. іст. наук: 07.00.01 / Харківський національний ун-т ім. В. Каразіна / М. В. Яцюк. — Харків, 2000. — 19 с.; *Левченко О.* Об’єднані українські армії у 1919 році: чи можливою була перемога / О. Левченко // Українська соборність: ідея, досвід, проблеми (До 80-річчя Акту Злуки 22 січня 1918 р.). — К., 1999. — С. 181–192.; *Литвин С. Х.* Симон Петлюра і військо. До оцінок в українській історіографії / С. Х. Литвин // Військово-історичний альманах. — К., 2000. — Ч. 1. — С. 45–54; *Стопчак М.* Основні етапи будівництва за доби Директорії УНР (до історіографії проблеми) / М. Стопчак // Історичний журнал. — 2007. — №5. — С. 41–42; *Задунайський В. В.* Збройні сили (1917–1920 рр.): дис. ... канд... іст. наук: 07.00.01 / В.В. Задунайський. — Донецьк, 1995. — 224 с.; *Ковальчук М.* Чисельність армії УНР в Кам’янецьку добу Директорії (червень — листопад 1919 р.) у світлі архівних документів / М. Ковальчук // Україна ХХ ст.: культура, ідеологія, політика. — Київ: Інститут історії України НАН України, 2007. — № 12. — С. 159–197; Його ж. Останні бої армії УНР на Поділлі у листопаді 1919 р. / М. Ковальчук. // Пам’ять століть. — 2005. — №3–4. — С. 251–268; *Заремба О. О.* Військове будівництво в УНР взимку-навесні 1919 року / О.О. Заремба // Наукові праці Кам’янець-Подільського державного університету: Історичні науки. — Кам’янець-Подільський: Оіюм, 2006. — Т. 16: На пошану професора А. О. Копилова. — С. 114–122; *Олійник С. В.* Стосунки Української Галицької Армії з місцевими органами УНР (липень-жовтень 1919.) / С. В. Олійник // АCADEMIA на пошану професора Л. А. Коваленка. — Кам’янець-Подільський, 1997. — С. 153–155; *Мина Ж. В.* Збройні сили Директорії на початку її існування (листопад 1918 — травень 1919 р.) / Ж. В. Мина. // Вісник Національного університету “Львівська політехніка” “Держава та армія”. — Львів, 2000. — № 408. — С. 49–54.
- 2 *Лозовий В. С.* Проблеми реорганізації армії УНР та забезпечення її боєздатності в Кам’янецьку добу Директорії (червень — листопад 1919 р.) / В. С. Лозовий // Наукові праці Кам’янець-Подільського державного педагогічного університету: історичні науки. — Кам’янець-Подільський: Кам’янець-Подільський державний педагогічний університет, 2000. — № 4(6). — С. 250–257; *Завальнюк О. М.* Селянство Кам’яниччини і Українська влада (1918–1919) / О. М. Завальнюк // Кам’яниччина в контексті історії Поділля: Науковий збірник / Ред. кол. Баженов Л. В., Винокур І. С., Борисевич С. О. — Кам’янець-Подільський: Оіюм, 1997. — Т. 1. — С. 6–10; *Патола Н. Б.* Подільське селянство і мобілізація до збройних сил УНР (літо 1919 р.): чому так сталося? / Н.Б. Патола. // Наукові праці Кам’янець-Подільського педагогічного університету: Історичні науки. — Кам’янець-Подільський: Оіюм, 2002. — Т. 8(10). — С. 365–372; *Стецюк В. В.* Діяльність земств Поділля в сфері матеріального забезпечення армії УНР (1919–1920 рр.) / В. В. Стецюк // Матеріали XII Подільської історико-краєзнавчої конференції / Ред. кол.: Завальнюк О. М. (співголова), Войтенко В. І., Баженов Л. В. (відповід. редактор) та ін. Кам’янець-Подільський: Оіюм, 2007. — Т. 2. — С. 32–39.
- 3 *Заремба О. О.* Вказана праця. — С. 287.
- 4 Центральний державний архів вищих органів влади України (далі — ЦДАВО України), ф. 1092, оп. 2, спр. 60-А, арк. 51 зв.
- 5 Там само, спр. 67, арк. 22.
- 6 Там само, спр. 60-А, арк. 57; спр. 67, арк. 23.
- 7 Там само, спр. 67, арк. 24.
- 8 Там само, спр. 67, арк. 23об.
- 9 Там само, спр. 60-А, арк. 52.
- 10 *Заремба О. О.* Вказана праця. — С. 288.

- 11 Дієва армія. Земства і армія // Україна. — Кам'янець-Подільський. — 1919. — 26 вересня. — Ч. 38. — С. 2.
- 12 Земське життя // Україна. — Кам'янець-Подільський. — 1919. — 7 жовтня. — Ч. 46. — С. 4.
- 13 ЦДАВО України, ф. 1092, оп. 2, спр. 67, арк. 144.
- 14 *Заремба О.О.* Вказ. праця. — С. 290.
- 15 ЦДАВО України, ф. 1092, оп. 2, спр. 59, арк. 68 зв.
- 16 *Завальнюк О.М.* Вказ. праця. — С. 7.
- 17 Хроніка // Селянська громада. — 1919. — 22 червня. — Ч. 1. — С. 1; Життя України і Поділля // Село. — 1919. — 4 березня. — № 9. — С. 27; Наказ про мобілізацію Головного Отамана Петлюри // Новий шлях. — 15 червня 1919 р. — Ч. 5. — С. 4.
- 18 *Патола Н.Б.* Вказана праця. — С. 336.
- 19 ЦДАВО України ф. 538, оп. 1, спр. 41, арк. 112–120.
- 20 Там само, ф. 1092, оп. 2, спр. 60-А, арк. 64.
- 21 Призив новобранців // Селянська громада. — 1919. — 13 липня. — Ч. 4. — С. 5.
- 22 ЦДАВО України, ф. 1092, оп. 2, спр. 160, арк. 32.
- 23 Там само, ф. 538, оп. 1, спр. 84, арк. 13.
- 24 Там само. — Арк. 14.
- 25 Там само, ф. 1092, оп. 2, спр. 57, арк. 10.
- 26 *Завальнюк О.М.* Вказ. праця. — С. 8.
- 27 ЦДАВО України, ф. 538, оп. 1, спр. 84, арк. 31.
- 28 Там само, ф. 1092, оп. 2, спр. 18-А, арк. 61.
- 29 Визволення. — 1919. — 20 липня. — Ч. 25. — С. 2.
- 30 ЦДАВО України, ф. 1092, оп. 2, спр. 68, арк. 1-15.
- 31 Там само, спр. 58, арк. 6-7зв.
- 32 ЦДАВО України, ф. 2188, оп. 1, спр. 63, арк. 43а.
- 33 Там само, ф. 538, оп. 1, спр. 84, арк. 252.
- 34 Там само, спр. 67, арк. 39.
- 35 Закон про Державний Інспекторат у військових частинах та інституціях УНР від 13 травня 1919 р. // Вісник Державних Законів. — 1919. — 17 липня. — Вип. 24. — С. 2; Статут Державного інспекторату Армії УНР // Вісник Державних Законів. — 1919. — 22 вересня. — Вип. 36. — С. 1.
- 36 ЦДАВО України, ф. 1992, оп. 2, спр. 68, арк. 14-14об.
- 37 Там само, спр. 76, арк. 185.
- 38 Новий шлях. — 1919. — 12 червня. — Ч. 2. — С. 1.
- 39 *Заремба О.О.* Вказ. праця. — С. 290.

Вадим Гудыма

Деятельность органов местной власти на Подолье в эпоху Директории во время мобилизации в армию УНР (ноябрь 1918 — ноябрь 1920 гг.)

В статье рассматривается деятельность местных органов власти на Подолье в период Директории УНР во время мобилизации в армию Украинской Народной Республики на протяжении ноября 1918 — ноября 1920 гг.

Ключевые слова: местные государственные администрации, самоуправления, Подолье, Директория, мобилизация, армия, Украинская Народная Республика.

Vadim Hudyma

Activity of authorities in Podill'a region in the period of Directory while mobilization of unr army (november 1918 — november 1920)

This article deals with the activity of local authorities in Podill'a region in the period of Directory of UNR while mobilizing to the army of Ukrainian National Republic during the November of the 1918 — November of the 1920 years.

Key words: local authorities, self-government, Podill'a, Directory, mobilization, army, Ukrainian National Republic.